

خلاصه طرح «تحلیل محتوای کیفی نشریات دانشجویی منتشره در سال ۱۴۰۱ دانشگاه فردوسی

مشهد»

تدوینگر طرح: سرکار خانم ملیحه تابعی

بررسی نشریات دانشجویی، روشی دقیق، صحیح و کم هزینه برای شناخت و ارزیابی وضعیت موجود دانشگاه‌ها و برنامه، گرایش، رویکرد و مقاصد اشخاص حقیقی و حقوقی فعال دانشجویی و میزان اثر پذیری از احزاب و گروه‌های خارج از دانشگاه و تأثیر گذاری بر آن احزاب و گروه‌ها می‌باشد. بنابراین دستیابی به این شناخت، برای تصمیم سازان و تصمیم گیران آموزش عالی کشور، مهم و لازم خواهد بود و این پژوهش با هدف دستیابی به این شناخت و فهم صحیح اجرا خواهد شد. از این رو این پژوهش با در نظر داشتن این وظیفه خطیر، درصدد فهم محتوای نشریات دانشجویی دانشگاه فردوسی که در سال ۱۴۰۱ چاپ شده‌اند می‌باشد. از این رو سعی بر آن شد با توجه به محدودی‌های زمانی و مالی، و همچنین با توجه به وقایع و اتفاقات اثرگذار سال ۱۴۰۱، حوزه‌ها و مفاهیم مورد نظر شناسایی و سپس لایه‌ها و ابعاد این مفاهیم واکاوی و مورد بررسی قرار بگیرد.

در بخش اول یافته‌ها که بیشتر مربوط به شناسنامه نشریات بود به تحلیل کمی و آماری در دو بُعد شاخص‌های نشریه محور (با مفاهیمی چون نام نشریه، نوع مجوز، فراوانی چاپ، قطع نشریات، تعداد صفحات، گرایش سیاسی، وابستگی نشریه به تشکل‌ها، زمینه فعالیت نشریات) و شاخص‌های نویسنده محور (با مفاهیمی چون جنسیت مدیر مسوول، جنسیت نویسندگان، نوع نویسندگان، رشته تحصیلی نویسندگان، تعداد اعضای هیأت تحریریه) پرداخته شد. در این بخش با توجه به طرح‌های انجام شده سال‌های قبل، و همچنین آمار موجود فرایند مقایسه‌ای در این بخش‌ها صورت گرفت که روندهای رو به رشد و یا افول شناسایی گردید. این یافته‌ها به ارائه شمای کلی نشریات و وضعیت صوری و کمی آنها کمک می‌کند.

در ادامه جهت تحلیل محتوای کیفی مطالب، طبق مفاهیم مورد توافق با مدیر فرهنگی و فعالیت‌های داوطلبانه دو شاخص کلی استخراج گردید.

شاخص فرهنگی و اجتماعی با مفاهیمی چون مباحث هویتی، مباحث جنسیتی، اعتراضات دانشجویی، محیط زیست، فضای مجازی، مطالبات دانشجویی، سینما و تلویزیون، کاریکاتور و طنز، معرفی و نقد کتاب، پسا کرونا و مهاجرت مورد بررسی قرار گرفت.

به طور کلی از ۴۷۳ کد احصاء شده در تحلیل محتوای نشریات سال ۱۴۰۱، ۳۷۶ کد مربوط به شاخص اجتماعی - فرهنگی بوده است. تأکید بر مباحث جنسیتی و همچنین اعتراضات دانشجویی به عنوان مهم‌ترین شاخص‌های مفاهیم مندرج در نشریات، از سوی نویسندگان با گرایش‌های متفاوت سیاسی نشانی بر اهمیت این موضوع و مطالبه عمومی قشر دانشجو پیرامون پیگیری و رفع موارد است.

شاخص اقتصادی و سیاسی با مفاهیمی چون حمایت از رهبری، نقد به دولت/ حمایت از عملکرد دولت، عدالت و نابرابری، مباحث اقتصادی، سیاست خارجی، کرونا و سیاست، شناسایی شد که با ۹۷ کد دسته بندی گردید.

کاربست یافته‌های پژوهشی یکی از مفاهیم بسیار مهم در مدیریت پژوهشی است و بی‌توجهی به آن موجب بی‌ثمر ماندن تلاش‌های پژوهشی می‌شود. در واقع می‌توان گفت که مهم‌ترین هدف از انجام تحقیقات، استفاده از یافته‌های تحقیقاتی در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری است. لذا عدم استفاده از یافته‌های پژوهشی به نوعی به منزله اتلاف منابع صرف شده برای این گونه تحقیقات خواهد بود. برخی

از یافته‌ها قابلیت کاربرد مستقیم دارند و برخی دیگر را صرفاً می‌توان اشاعه داد و امیدوار بود که موجب افزایش دانش و مهارت و تغییر نگرش مخاطبان و تأثیرگذاری از یافته‌ها در تصمیم‌گیری‌های آن‌ها خواهد شد. به طور کلی بین یافته‌ها و موارد دیگری محل تأمل است که از آنجایی که در قالب شاخص‌های مورد بررسی نمی‌گنجد به صورت کلی به آن اشاره می‌شود:

۱. روند کاهشی موجود در تعداد عناوین و شماره‌های چاپ شده که از سال ۹۶ شروع شده بود و در سال ۹۸ به پایین‌ترین آن آمده بود اما در سال ۹۹ و ۱۴۰۰ رشد داشته است.

سال	تعداد عناوین نشریات	تعداد شماره‌های چاپ شده	تعداد کل صفحات
سال ۱۳۹۶	۷۴	۱۶۳	۴۴۱۷
سال ۱۳۹۷	۱۱۱	۲۱۳	۴۶۳۵
سال ۱۳۹۸	۴۵	۹۹	۳۱۰۶
سال ۱۳۹۹	۵۱	۱۱۵	۲۹۰۲
سال ۱۴۰۰	۶۵	۱۸۹	۴۶۷۳
سال ۱۴۰۱	۷۷	۲۰۱	۳۴۶۹

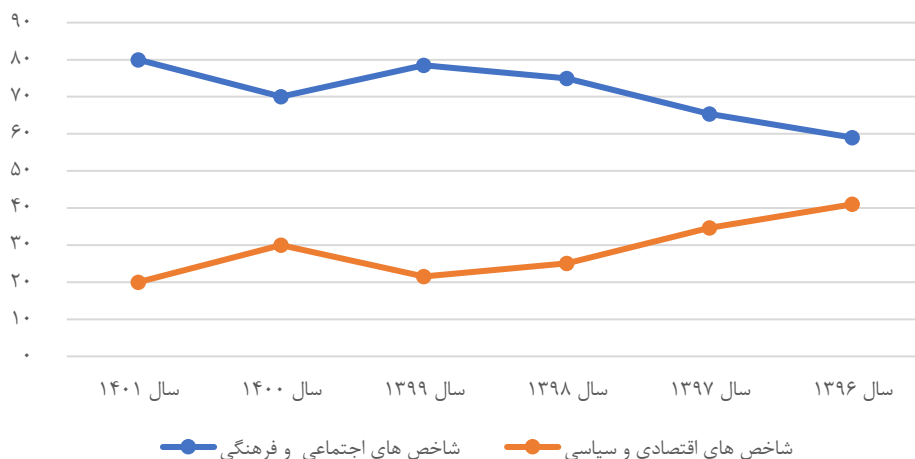
گرچه این جدول در بخش قبلی گزارش شده است اما جهت یادآوری در این بخش نیز منعکس شده است. البته لازم به ذکر است آمار همه سال‌های مورد بررسی فوق توسط مدیر فرهنگی و کارشناس وقت محترم خانه نشریات تأیید و نهایی گردید.

۲. در بخش یافته‌ها به این نکته اشاره شده است که جهت‌گیری و تمایل دانشجویان به صورت کلی از مطالب سیاسی-اقتصادی به سمت مطالب فرهنگی-اجتماعی تغییر کرده است. فراوانی مطالب و مقوله‌های مورد بررسی این موضوع رو به وضوح نشان می‌دهد.

شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		سال ۱۳۹۸		سال ۱۳۹۷		سال ۱۳۹۶	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی	۳۷۶	۸۰	۵۰۴	۷۰	۵۰۵	۷۸.۵	۳۸۳	۷۴.۹۵	۸۹۴	۶۵.۳۵	۲۴۳	۵۹
شاخص‌های اقتصادی و سیاسی	۹۷	۲۰	۲۱۴	۳۰	۱۳۸	۲۱.۵	۱۲۶	۲۵.۰۵	۴۷۴	۳۴.۶۵	۱۶۸	۴۱
کل	۴۷۳	۱۰۰	۷۱۸	۱۰۰	۶۴۳	۱۰۰	۵۱۱	۱۰۰	۱۳۶۸	۱۰۰	۴۱۱	۱۰۰

با توجه به مقایسه فرایندی پیش آمده از جدول فوق، می‌توان گرایش دانشجویان به نگرش مطالب در شاخص فرهنگی و اجتماعی را مشاهده نمود. نمودار زیر با وضوح بیشتری حاکی از افزایش تمایل دانشجویان به پرداخت امور فرهنگی به نسبت امور سیاسی و اقتصادی را نشان

می‌دهد. این نمودار که به درصد ترسیم شده است میزان افزایش مطالب در شاخص‌های فرهنگی اجتماعی را به نسبت شاخص‌های اقتصادی و سیاسی طی شش سال بررسی شده نشان می‌دهد.

نمودار ۱. فرایند تمایل دانشجویان به شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی

درصد شاخص‌ها طی ۶ سال مورد بررسی برتری شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی را به نسبت شاخص‌های سیاسی و اقتصادی نشان می‌دهد. نزدیک به ۸۰ درصد از مقوله‌های بررسی شده در زمره شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی قرار گرفته است. مسائل اقتصادی و سیاسی در حد خبر و گزارش مورد توجه دانشجویان است در حالی که موضوعات فرهنگی و هنری مانند معرفی کتاب، فیلم، نرم افزارها و اپلیکیشن‌های تخصصی رونق بیشتری یافته است. تحلیل فیلم و نقد کتاب در همه نشریات با هر گرایش و صبغه و رشته تخصصی وجود دارد. علی‌رغم وجود بحران‌ها و مشکلات اقتصادی سال اخیر اشاره به این مقوله بسیار ضعیف و کم‌رنگ بود

۱. در قسمت فرهنگی یا هنری توجه به سینمای ایران و یا نقد تلویزیون هیچ جایگاهی در بین قشر تحصیل کرده ندارد چرا که طبق آمار نشریات دانشجویی تنها به نقد و بررسی فیلم‌های خارجی که محتوای قابل بررسی دارند می‌پردازند و این می‌تواند اشاره به ضعف سینمای ایران در جذب قشر تحصیل کرده داشته باشد.

۲. بسیاری از نشریات حذف شده و نشریات جدیدی جایگزین شده‌اند. نشریات مرتبط به موسیقی که در سالهای گذشته وجود داشتند حذف شدند و جایگزینی برای آنها نبود، همچنین نشریات با زبان‌های مختلف و نشریات دانشجویان خارجی نیز بسیار کم‌رنگ شده بود. علت حذف نشریات پررونق و پرمحتوا همچون سلام سیاست‌نامه و مکث که سال‌هاست جز نشریات اصلی دانشگاه بودند قابل بررسی است. همچنین نشریات قدیمی مثل دختران حوا و ایراندخت تنها یک شماره چاپ داشتند که قابل تأمل است. متأسفانه تعداد نشریات تک برگ و دو برگی به صورت چشمگیری بالا بود. اکثر این نشریات هیچ نشانی از ارگان، نام نویسنده، دانشکده و یا هیچ مشخصه دیگری نداشتند و غم‌انگیزتر محتوای به شدت ضعیف این نشریات بود. به جای اختصاص هزینه به نشریات تک برگی بهتر از نشریات قدیمی و پرتعداد حمایت شوند.

۳. میزان نارضایتی دانشجویان از دانشگاه و به خصوص مدیریت به در نشریات منعکس شده و بازتاب داشته که آن را می‌توان در نشریه میدان علوم و زردنویس که دانشجویان به شدت احساس سرخوردگی و بی‌ارزش بودن برای دانشگاه دارند و خشم خودشان را از این به حاشیه رفتن و دیده نشدن در نشریات منعکس کردند. از طرفی دیگر دانشجویان حساسیت در مسائل اجتماعی و سیاسی کشور را از دست داده‌اند و کمتر به مسائل روز می‌پردازند. مطالباتشان از دولت به شدت کم شده است و مسائل روزمره بیشتر مانند روزنامه‌های خبری گفته می‌شود و کمتر با روحیه پرسشگری دانشجویی خود مسائل را واکاوی کرده و راه حل ارائه می‌دهند.

۴. نشریاتی مانند آکادمیا و داد و بیداد بسیار پرمغز و محتوا هستند. متنوع، پرمحتوا، علمی و تحلیل‌گر مسائل روز. به امید حمایت افزایش چنین نشریاتی.. استفاده از کاریکاتور خیلی کمتر از سال گذشته بود اما نشریات طنز سنسور سانسوریا و کلیپ همچنان پرکاربرد و پررونق بودند
۵. به نظر می‌رسد فعالیت و مشارکت دانشجویان غیر ایرانی کم شده است. سال گذشته دانشجویان افغانی فعالیت بیشتری داشتند. به طور کلی به نظر می‌رسد نشریات بسیار پربارتر شده‌اند هم از لحاظ تیراژ هم از لحاظ تعداد صفحات بیشتر و هم از نظر اضافه شدن نشریات جدید
۶. بررسی اعتراضات اخیر و تحلیل موضوع مهسا امینی آنطور که انتظار می‌رفت در نشریات دانشجویی منعکس نشده بود. البته تعداد نشریاتی که به این موضوع اشارات مستقیم و غیر مستقیم داشتن کم نیست اما موضوع دور از انتظار این بود که تنها عده‌ای در بیان این اعتراضات مجال ابراز عقیده را داشتند. فقط در نشریه وقایع اتفاقیه این موضوع به شکلی واقع بینانه بدون جانبداری و حمایت مستقیم از منظر اجتماعی، اقتصادی، روانشناسی و حتی سیر تاریخی مورد بررسی قرار گرفته است.
۷. چاپ مقالات انگلیسی که سال گذشته در نشریات تخصصی و غیر تخصصی بسیار پررونق بود، امسال خیلی کمتر شده بود. همچنین همچنین چاپ نشریات به زبان‌های تخصصی می‌توان گفت تقریباً حذف شده است. در گذشته نشریاتی به زبان عربی- فرانسه- انگلیسی در تیراژ و تعدادهای متنوع چاپ می‌شد، اما امسال تنها یک نشریه تخصصی زبان (دکورم) وجود داشت. لزوم چنین نشریات تخصصی زبان احساس شده و حمایت بیشتر از این نشریات ضروری به نظر می‌رسد.